

AIŠKINAMOJO ŽODYNO MIKROSTRUKTŪRA: SEMANTINĖS INFORMACIJOS PATEIKIMO YPATUMAI

Santrauka

Straipsnio tikslas yra panagrinėti kelis semantinių duomenų pateikimo aiškinamuosiuose žodynuose atvejus ir jų pavyzdžiu parodyti, kad leksikografija nėra tik praktinė, taikomoji veikla. Aiškinamasi, kaip žodynuose pateikiama semantinė informacija, kaip santykiauja darybinė ir leksinė reikšmės, kaip semantinius ryšius atspindi pasirinktas duomenų pateikimo būdas, ką tai sako kalbos mokslininkui ir paprastam žodyno naudotojui. Straipsnyje apžvelgiami keli aspektai: bendrasis leksemų aiškinimas daugiareikšmio žodžio straipsnyje, darybinės ir leksinės semantikos santykis aiškinant žodžius, sietinės apibrėžtys, poreikšmių (reikšmės atspalvių) skyrimas ir pateikimas žodyniniame straipsnyje. Nagrinėjama, kaip žodyninio straipsnio struktūra atspindi žodžio semantinę struktūrą, jo reikšmių hierarchiją, tarpusavio ryšius, kokią papildomą informaciją žodyno naudotojas gali gauti vien studijuodamas leksemų išdėstymą straipsnyje. Remiantis gausiais pavyzdžiais iš įvairių žodynų parodoma, kad net ir šie, regis, visai formalūs semantinės ir darybinės informacijos pateikimo aiškinamajame žodyne dalykai gali būti grįžtamuoju ryšiu susiję su leksinės semantikos ar žodžių darybos tyrinėjimais bei jų rezultatais. Informacijos vieta žodyno mikrostruktūroje, duomenų pateikimo tvarka ir kt. leksikografijos technikos dalykai svarbūs ne tik praktiniam žodynininko darbui, o leksikografija yra ne tik žodynų rengimo praktika, bet ir tam tikra pažinimo rezultatų sistema, teorija, t. y. mokslas.

ESMINIAI ŽODŽIAI: leksikografija, aiškinamasis žodynas, žodyno mikrostruktūra, semantika, leksinė reikšmė, darybinė reikšmė.

DAIVA MURMULAITYTĖ

Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius

daiva.murmulaityte@lki.lt